

O STAROČEŠKIM GLAGOLJSKIM TEKSTOVIMA

Ludmila Pacnerová, *Staročeské hlaholské zlomky*
(kritické vydání), Izdanja CSAV, Prag 1986, str. 3-132.

Stjepan Damjanović

Kada je car Karlo IV. 1347. osnovao u Pragu samostan Emaus (nazvan i »Na Slovanech«), započelo je treće razdoblje glagolizma u Češkoj (prvo se tiče velikomoravskog perioda, a drugo je iz 10—11. st., tj. iz vremena přemislavske Češke). Svako od spomenutih razdoblja ujedno je i vrijeme pojačanih češko-hrvatskih kulturnih (prvenstveno književnih) dodira, dodira plodonosnih i za hrvatsku (hrvatskoglagoljsku) i za češku knjigu. Treće razdoblje počinje zapravo onih trenutkom kada car Karlo IV. poziva hrvatske redovnike, benediktince s Pašmana, da dođu u samostan Emaus i budu nositelji satroslavenske katoličke tradicije, da budu učitelji crkvenoslavenskog jezika i glagoljskog pisma. Car je za takvu svoju akciju imao i privolu pape Klementa VI. (izdanu 9. V. 1346), pa su hrvatski glagoljaši doista stigli u jedan od najljepših praških samostana, da u gradu koji je tada središte svetog rimskog carstva budu utemeljitelji i čuvari ćirilometodskog nasljeđa.

Oko hrvatskih benediktinaca postupno se okupio krug čeških redovnika koji su prigrlili glagoljicu, ali je njihovo znanje staroslavenskog jezika (odnosno njegove hrvatske redakcije) ostalo pasivno. Oni su, međutim, uglatom hrvatskom glagoljicom počeli pisati češke tekstove. Ta je djelatnost zapravo imala svjedočiti o uronjenosti češke kulture u davna ćirilometodska, tj. slavenska vrela. Taj je period pisanja glagoljicom na češkom jeziku trajao samo oko tri desetljeća, ali su rezultati nesumnjivo značajni za češku kulturnu povijest. Stoga su se mnogi češki slavisti bavili tim razdobljem: J. Vašica, J. Vajs, J. Krámar, J. Kun, V. Kvas, F. V. Mareš, A. Patera, V. Tkadlčík, F. Ryšánek i napose *Ludmila Pacnerová*, koja nam se po-

novno predstavlja važnim radom o toj problematici, tj. kritičkim izdanjem biblijskih odlomaka i odlomaka iz češkog prijevoda poznatog djela *Historia scholastica* Petra Comestora (1100—1179), pariškog profesora koji je zbog svoje učenosti dobio nadimak Comestor ili Manducator. To su, uz odlomke češkog Pasionala (sačuvana su samo 3 mala odlomka), najvažniji tekstovi pisani češki, a hrvatskom glagoljicom. Autorica s pravom ističe da, mada kratkotrajno, to razdoblje u češkoj književnosti ima veliko značenje: upravo spomenuti tekstovi, dakle i Biblija iz 1416, i Pasional, i Comestor demonstriraju razvijenost češkog jezika onoga vremena, a znameniti lingvist B. Havranek utvrdio je da glagoljska češka verzija Comestora nadmašuje kvalitetom prijevoda ukupni latinički češki fond djela istog pisca.

Do 1611. godine češki glagoljski spomenici nalazili su se u biblioteci samostana u kojem su nastali; te je godine biblioteka likvidirana, i glagoljski su se odlomci našli na raznim mjestima: u okolici Praga, u južnoj Češkoj, u Slovačkoj, u inozemstvu. Do 19. stoljeća i nije bilo zanimanja za njih, a sustavno proučavanje potaknuto je nakon novih otkrića 1959. i 1964. godine. Tada pronađeni tekstovi čuvaju se u državnom arhivu u Třeboňu.

Nakon Predgovora (3) Ludmila Pacnerová donosi tablicu iz koje se može vidjeti kako je transliterirala hrvatsku uglatu glagoljicu u latinicu. Osvrće se na ukupnost staročeških glagoljskih fragmenata (6—10), zatim posebno staročešku glagoljsku bibliju (11—13), a nakon toga dolazi pregled svih dosad poznatih fragmenata glagoljske češke Biblije i transliteracija (koja je jednim dijelom i rekonstrukcija) svih tih odlomaka (14—61). Posebno je u kritičkom aparatu donijela sve korekture koje se na biblijskim fragmentima nalaze i koje svjedoče o tome da se Biblija u Emausu stalno čitala (62—64). Drugi dio knjige posvećen je Comestoru (i tu nakon uvoda slijedi pregled svih dosad nađenih glagoljskih fragmenata, pa zatim transliteracija, 65—122). Na kraju se nalazi tumač kratica, pregled literature (125—126), i sažeci na ruskom (127—128) i njemačkom jeziku (129—130).

Želja Ludmile Pacnerove da svojih radom omogućí proučavanje odnosa glagoljičkih grafema i čeških fonema, bit će ne samo ispunjena, nego i nadmašena: stručnjaci raznih usmjerenja naći će u njezinoj knjizi štošta zanimljivoga.